

REKABET DERNEĞİ

REKABET FORUMU

HUKUK-EKONOMİ-POLİTİKA

Kasım 2014

Sayı: 88

Sahibi: Rekabet
Derneği adına
Av.İbrahim Gül
Ayda Bir Yayınlanır.

Editör: Erdal Türkkan

Yazı Kurulu:Uğur Emek,
İbrahim Gül, Gönenç
Gürkaynak, Nejdet
Karacehennem, Nurkut
İnan, Ercan Kumcu, Gamze
Öz, Hamdi Pınar, Kubilay
Atasayar, Müfit Sonbay,
Nahit Töre, , Uğur Özgöker,
Yavuz Ege, Yılmaz Aslan.

GENEL MERKEZ:

Yazışma Adresi: Tuna
Caddesi No:27/2 Kızılay
Çankaya ANKARA
TURKEY
GSM:+90.533 6272474;
İrtibat
Tel:+ 90.312 435 6813
Faks:+90 312 4356816
e-posta:
rekabetgenel@gmail.com

EDİTÖR:

GSM :+905323410739
e-posta:
erdalturkkan@hotmail.com

WEB:

www.rekabetderneği.org
Banka:TC Ziraat Bankası
0795 Necatibey Şubesi
Hesap No: 647 654
VERGİ No:Ankara
Başkent Vergi
Dairesi:7340430101

İSTANBUL ŞUBESİ:

Başkan: Av. Dr. Kemal
Erol

Adres: Süleyman Seba
Caddesi, Spor Apt. No
62/4 Akaretler/
Valideçeşme -BEŞİKTAŞ
34357 İSTANBUL
Telefon:212- 236 53 00

İLK YAZI

***Prof. Dr. Erdal TÜRKKAN**

İŞ GÜVENLİĞİ VE REKABETS.2

MAKALELER

Doç .Dr. Gamze ÖZ

MASTERCARD V KOMİSYON KARARI ÜZERİNE

NOTLAR.....S.4

**Av. Gönenç GÜRKAYNAK, Av. Ceren ÖZKANLI, Su
ŞİMŞEK**

**MASTERCARD KARARI İŞİĞİNDA BİLGİYE ERİŞİM
HAKKININ İSTİSNALARININ UYGULANMA**

STANDARTLARIS.7

***Doç .Dr. Nurkut İNAN**

REKABET KÜLTÜRÜ -BAZI ANEKDOTLAR-

.....S.24

Toplantı Duyurusu:S.30

Duyuru: Rekabet Derneği İki Dalda En İyi Makale

Ödülü Verecek.....S.31

**Bu dergide yer alan yazıların telif hakları yazarlarına aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.**

Rekabet Derneği Hakkında Kısa Bilgi

Rekabet Derneği 20 Mayıs 2004 tarihinde kuruluşunu tamamlamış bir sivil toplum örgütüdür. Derneğin amacı Türkiye’de rekabet ortamının ve rekabet kültürünün gelişmesine katkıda bulunmaktır. Derneğin Genel Merkezi Ankara’da olup İstanbul Şubesi 10 Mart 2005’ten itibaren faaliyete geçmiştir. Dernek Rekabet Kurumu’nun eski başkanı ve üyeleri, rekabet ve regülasyon üzerine çalışan üniversite öğretim üyeleri, bazı gazeteci, sanayici, bankacı ve hukukçular tarafından kurulmuştur. Tüm düzenleyici kurumların eski başkanları Derneğin tabii üyesidir. Derneğin Yönetim Kurulu: Av. İbrahim Gül (Başkan), Av. Müfit Sonbay (İl.Başkan), Prof. Dr. Erdal Türkkan, , Av. Mertaş Kılıçlar, Doç. Dr. Nurkut İnan, Yard. Doç. Dr. Gamze Aşçıoğlu Öz, Yard. Doç. Dr. Hamdi Pınar, Onur Arı ve Av. Ömür Kasımay’ dan oluşmaktadır. Derneğin İstanbul Şubesi Av. Dr. Kemal Erol Başkanlığında faaliyetini sürdürmektedir. Dernek aylık Rekabet Forumu’nu elektronik olarak yayınlamakta ve düzenli aylık bilimsel toplantılar düzenlemektedir.

İLK YAZI**İŞ GÜVENLİĞİ VE REKABET**
Prof. Dr. Erdal TÜRKKAN

Özellikle tehlikeli ve riskli sayılan faaliyetlerde iş güvenliğinin sağlanması çalışma hayatında giderek önem kazanmış ve gelişmiş ülkelerde bu alanda kayda değer ve sonuç alıcı ilerlemeler sağlanmıştır. Ancak Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde riskli ve tehlikeli alanlar başta olmak üzere iş güvenliğinin minimum gerekleri bile yerine getirilememekte ve bu nedenle her yıl binlerce hatta on binlerce ölüm ve yaralanma hadisesi yaşanmaktadır. Şüphesiz iş güvenliği çok boyutlu ve karmaşık bir sorundur. Burada bizim ele alacağımız soru, rekabet süreçlerinin iş güvenliği ile ilgili tedbirlerin gerektiği ölçüde alınıp alınmamasında nasıl bir rol oynadığıdır. Bu sorunun önemi, rekabetin, “işverenlerin iş güvenliğine yeterince kaynak ayırmamasında önemli bir etkisi olduğu” inancının kamu oyunda çok yaygın olmasından kaynaklanmaktadır.

İş güvenliği toplumsal refahı doğrudan ilgilendiren bir konudur. Çünkü insan sağlığı toplumsal refahın en temel ve vazgeçilmez boyutunu oluşturur. Rekabet süreçleri de toplumsal refahın en üst düzeye çıkarılmasını sağlayan bir araçtır. Bu durumda iş güvenliği ve rekabet ilişkisini ters yönlü olarak algılamak önemli bir yanılgıdır. Diğer bir ifade ile adil ve etkin bir rekabet ve gelişmiş bir rekabet kültürü iş güvenliğini artırıcı etkiler yapacaktır.

Burada dikkat çekilmesi gereken diğer bir husus şudur. İş güvenliği toplumsal refahı iki yönlü olarak ilgilendirmektedir. Bunlardan birincisi iş güvenliğinin sağlayacağı toplumsal fayda, diğeri de iş güvenliğinin artırılmasının getireceği toplumsal maliyettir. O halde önemli olan husus rekabet sürecinin bir yandan iş güvenliğinin sağlayacağı toplumsal refahı maksimumlaştırırken, diğer yandan da iş güvenliğinin gerektirdiği toplumsal maliyeti en aza indirebilmektir. Bu çerçevede rekabetin iş güvenliği üzerine olumlu etkilerini birkaç noktada ele almak mümkündür.

İlk olarak rekabet süreci teknolojik yenilikleri hızlandırarak ve yaygınlaştırarak iş güvenliğini artırıcı etkiler yapacaktır. Teknolojik gelişmelerin ana etkilerinden birisi, artan otomasyon yoluyla insanın (işgücünün) üretim süreçleri dışına itilmesidir. Böylece çalışanlar üretim sürecinin sağlık riski yaratan kısımlarından uzaklaşmakta ve yerini makinelere bırakmaktadır. Örneğin madenlerde kazma kürek yerine köstebeklerin ve bantlı taşımanın kullanılması, fiziki işgücü kullanımını azaltarak çalışanların kumanda görevlerinin ağırlık kazanmasına yol açmış, bu şekilde iş riskini önemli ölçüde azaltmıştır. Aynı şekilde çeşitli detektörler ve otomatik uyarı sistemlerinin kullanılması iş güvenliğini artırıcı etkiler yaratmıştır. Teknolojik gelişmelerin iş güvenliğini artırıcı etkilerini tüm faaliyet dallarında gözlemek mümkündür.

İş güvenliğini arttıran bazı teknolojik yeniliklerin işgücü verimliliğini de arttırdığı ve bu durumun, bu teknolojilerin kullanımına büyük bir ivme kazandırdığı da gözden uzak tutulmamalıdır.

Şüphesiz iş güvenliğini artırıcı teknolojilerin hızla gelişmesinde rekabet süreçleri yanında iş güvenliği standartlarını yükselten düzenlemelerin de önemli bir rolü olmuştur. Ancak bu konuda rekabet süreçleri en uygun ve en ekonomik çözümlerin bulunmasında birinci derecede etkili olmuştur. Bu şekilde iş güvenliğinin artırılması konusuna daha fazla kaynak tahsisi edilmesi kolaylaştırılmış ve hızlandırılmıştır.

Nihayet rekabet sürecinin tetiklediği teknolojik gelişmeler iş güvenliğini sağlama maliyetlerini aşağı çekerek de iş güvenliğinin artmasına katkıda bulunmaktadır. İkinci olarak rekabet süreçlerinin dayandığı ekonomik ve siyasi özgürlükler ve bunların sağladığı yüksek maddi refah düzeyi, "insanın değeri"ni arttırarak iş güvenliği konusunda daha yüksek maliyetlere katlanılmasını mümkün kılmakta ve bu şekilde iş güvenliğini arttırıcı etkiler yaratmaktadır. Bir ülkede iş güvenliği konusunda işverenin katlanabileceği maliyet o ülkede insan hayatına atfedilen değer ile yakından ilişkilidir. İnsan hayatının değeri soyut bir kavram değildir. Şayet on beş TL harcanmadığı için bir insan iş kazasında ölüyorsa, insan hayatına atfedilen değer on beş TL den düşük olduğu söylenebilir. İnsan hayatının değeri ölüm veya yaralanma halinde alacağı tazminatlarla da ölçülebilir. Şayet bir işletme kazda ölen işçi için 50 bin TL ödüyorsa o işletmede insanın değeri 50 bin TL olarak kabul edilebilir. Genellikle hem siyasi hem de iktisadi açıdan özgürlüklerin en ileri olduğu ülkelerde insan hayatına en yüksek değerin verildiği bir vakıdır. Siyasi ve iktisadi özgürlüklerin en gelişmiş olduğu ülkeler aynı zamanda rekabet sürecinin de en etkin işlediği ülkelerdir. Dolayısıyla rekabet süreçleri ne kadar etkin işliyorsa insan hayatına verilen değer de o ölçüde artacak ve buna paralel olarak iş güvenliği için o ülkede ödenecek bedel de o ölçüde artmış olacaktır.

Üçüncü olarak etkin bir rekabet süreci ve gelişmiş bir rekabet kültürü , bir ülkede genel ve spesifik yaşama bilinci ve know how düzeyini arttırarak iş güvenliğinin sağlanmasına önemli katkılar yapacaktır. Çünkü bir ülkede çalışan insanların genel ve özel know how düzeyleri yükseltilmeden ne kadar yatırım yapılırsa yapılsın ve ne kadar tedbir alınırsa alınsın iş kazalarının azaltılması mümkün olmayacaktır. İnsanların yasal olarak zorunlu olan emniyet kemerini veya koruma baretini kullanmaması, araçlara aşırı yük koyması vs. gelişmekte olan ülkelerde sık görülen davranış biçimleridir. Bu nedenle bu ülkelerde iş güvenliğinin sağlanması bu tür davranışların daha az görüldüğü gelişmiş ülkelere daha zor ve maliyetli olacaktır. İş güvenliği hem işgücünün verimliliğini arttırıcı hem de azaltıcı etkileri olabilen bir olgudur. Bu özellikleriyle iş güvenliğinin bir iş know-how 'ı olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu know how'ın geliştirilmesinin en etkili yolu da rekabet kültürünün ve etkin ve adil rekabet süreçlerinin oluşmasını sağlayacak ekonomik, siyasi ve kültürel özgürlükleri en üst düzeyde sağlamaktan geçmektedir.

Rekabetin tehlikeli çalışma gerektiren ve iş güvenliğinin sağlamanın zor veya imkansız olduğu alanları kapatmaya zorlama ve bu tür faaliyetleri daha az riskli faaliyetlerle telafi etme etkisi de vardır. Şüphesiz bu etki mevcut regülasyonların iyi uygulanması halinde daha yüksek olacaktır

İş güvenliği özellikle bazı faaliyetlerde çok yüksek maliyetlere katlanılmasını gerektirebilmektedir. Bu durumda iş güvenliği standartlarının nasıl belirleneceği büyük önem kazanmaktadır. Çünkü özellikle gelişmekte olan ülkelere idari mekanizmalarla belirlenen iş güvenliği standartlarının tam olarak karşılanması, tehlikeli iş sahalarına (madencilik gibi) yatırım yapılmasını caydırıcı etkiler yaratabilmektedir. Ancak gerçek hayatta tehlikeli iş sahalarına yatırım yapılmasından vazgeçme yerine , çeşitli yöntemlerle iş güvenliği standartlarına uymadan faaliyet gösterme seçeneği tercih edilmektedir. Dolayısıyla bu düzenlemelerin rekabeti bozmayan ve engellemeyen bir biçimde yapılması büyük önem arz etmektedir.

MAKALE**MASTERCARD V KOMİSYON KARARI ÜZERİNE NOTLAR****Yrd. Doç. Dr. Gamze ÖZ***

Rekabet Derneği'nin Rekabet Uzmanları Derneği ile birlikte Rekabet Kurumu Konferans Salonunda 30 Ekim 2014 tarihinde düzenlediği toplantıda Av. Gönenç Gürkaynak konuk katılmış ve Avrupa Birliği ("AB") Genel Mahkemesi'nin oldukça yakın tarihli *Mastercard V Commission*¹ kararını ("GM Kararı"/"Karar"); Kararın Türk rekabet hukuku uygulamasına olası etkilerini de ele alarak tartışmıştır.

Bu yazıda yer verilen notlar, GM Kararına ilişkin genel bir takdim ve Kararın AB hukuku bakımından önemine işaret eden konu başlıklarıdır.

Mastercard, takas komisyon oranlarının belirlenmesine ilişkin uygulamaları nedeniyle uzun zaman AB Komisyonunun gündeminde olmuştur. Nitekim *Mastercard* başlığıyla yapılacak bir araştırmada çok sayıda AB Komisyon ve yargı organı kararı ile karşılaşmak mümkündür. GM'nin Kararı bu bir dizi karardan oldukça yakın tarihli olan, ancak şaşırtıcı biçimde aslında rekabet hukuku kurum ve kavramlarının en az yer aldığı karardır. Karar metninde yer alan anahtar kavramlara bakıldığında, Kararın giriş kısmında rekabet hukukunun temel kavramlarına rastlanmamaktadır. Nitekim Karar doğrudan maddi anlamda rekabet hukukuyla ilgili olmayıp, bir AB kurumu olarak Komisyon'un kararlarına dayanak yaptığı bilgi ve belgelere kamunun erişim hakkıyla ilgili bir karardır.

2007 yılında AB Komisyonu, *Mastercard'ın* takas komisyon oranlarının belirlenmesine ilişkin uygulamalarının ABİDA'nın 101.maddesine aykırı olduğuna karar vermiştir. Bu karar, Mastercard tarafından iptal davasına konu edilmiş, açılan dava Genel Mahkeme tarafından reddedilmiştir. Genel Mahkeme'nin davayı reddeden kararının temyiz edilmesi üzerine, Avrupa Adalet Divanı da temyiz talebini reddederek kararı onamıştır (11 Eylül 2014).

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi

¹ Genel Mahkemenin 516/11 sayılı ve 9 Eylül 2014 tarihli kararı.

AB Komisyonu *Mastercard* hakkında ABİDA'nın 101.maddesinin ihlali iddiasıyla açılan soruşturmada kararını vermeden önce, henüz soruşturma devam etmekteyken hem soruşturmada yapılan fiyatlama analizinde kullanılmak ve hem de eş zamanlı olarak bu piyasaya yönelik yapacağı düzenleyici işlemlerde (Taslak Tüzük) esas alınmak üzere, Hollandalı bağımsız bir araştırma şirketine (*EMI Business & Policy Research*) 2008-2012 yıllarını içeren bir pazar araştırması ve fayda maliyet analizi çalışması yaptırmış ve ilgili şirket bu piyasa çalışması sonucunda çeşitli raporlar hazırlamıştır. Bu araştırma neticesinde ortaya konulan raporlar hem çalışmaları devam eden taslak düzenlemenin hazırlık çalışmalarında ve hem de yürütülmekte olan soruşturmada kullanılmıştır. Hakkında yürütülen soruşturma sırasında *Mastercard*, bu çalışmada kullanılan verileri ve metodolojiyi tartışabilmek ve yapılan fayda maliyet analizini değerlendirebilmek bakımından rapor(lar)a erişme talebinde bulunmuş, ancak Komisyon bağımsız araştırma şirketi tarafından hazırlanan raporların, soruşturmanın hazırlık sürecinde 3.kişiler tarafından hazırlanan ve dolayısıyla kamunun erişimine sunulamayacak belgeler arasında olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. *Mastercard*, Komisyonun 12 Temmuz 2011 tarihli bu red kararına konu olan raporlara, AB'nin Konsey, Komisyon ve Parlamento'nun evraklarına kamunun erişimini düzenleyen 1049/2001 sayılı Tüzüğü² ilgili hükümleri gereği, kendilerinin erişimine imkan verilmesi gerektiği halde, Komisyonun bu talebi reddetmesi nedeniyle, bu kararı AB hukukuna aykırı olduğu gerekçesiyle dava etmiştir.

Mastercard'ın, farklı ödeme metodlarının üye işyerlerine yansıyan fayda maliyet analizini içeren çalışmanın, AB'nin 1049/2001 tarihli Tüzüğü gereği taraflarla paylaşılması talebine karşın, AB Komisyonunun bu talebi reddetmesi üzerine açılan davada Genel Mahkeme, *Mastercard* lehine karar vermiş ve Komisyon kararını iptal etmiştir. Genel Mahkeme Komisyonun, sözkonusu raporların kamuya paylaşılmasının AB kurumlarının yasal düzenleme yapma yetkilerini olumsuz etkileyeceği; düzenleme yapma aşamasında lobiciliğe imkan vereceği; raporları hazırlayan bağımsız şirketin telif ve *know how* da dahil olmak bazı gayri maddi

² Regulation EC No. 1049/2001 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2001 regarding public Access to the European Parliament, Council and Commission Documents; OJ 2001 L 145 sayılı AB Resmi Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

haklarını zedeleneceğine; itibarının sarsılabileceğine ilişkin red gerekçelerinin hiç birini haklı ve yerinde görmemiştir.

AB Komisyon'un, *Mastercard*'ın erişimi engellenen ve bu nedenle dava konusu edilen raporlarda yer alan maliyet analizlerini soruşturmanın yanısıra taslağı üzerinde çalışmalarını sürdürdüğü Ödeme Sistemleri Taslak Tüzüğü'nün hazırlıklarında da kullandığı bilinmekte ve AB Parlamentosu tarafından değişiklik önerileriyle AB Konseyine sunulacak Taslak Tüzüğün 2015'te yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

Rekabet hukukunun kartlı ödeme sistemleri piyasasında uygulanmasına ilişkin önemli tespitler içeren bu karar çeşitli açılardan çok yönlü tartışılacak bir karardır. Özellikle ödeme sistemlerinde takas komisyon oranının belirlenmesinin rekabet hukuku mu, düzenlenme hukuku konusu mu olduğu; bu konuda hukuki ve iktisadi analiz dengesinin nasıl olması gerektiği; rekabetin ihlal edilmesi nedeniyle *Mastercard* aleyhine zarar görenler tarafından açılmış olan tazminat davalarına etkisi; hangi aşamadan itibaren hangi belgelere hakkında soruşturma yürütülen şirketin erişimi olabileceği; genel olarak kartlı ödeme sistemleri piyasasına etkileri ve AB'nde 2015'te yürürlüğe girmesi beklenen Kartlı Ödeme Sistemlerine İlişkin Taslak Tüzük açısından etkileriyle uzun süre yansımalarını izleyeceğimiz bir karar olacağını söylemek mümkündür.

Dosyaya erişim hakkı, bu hakkı ileri süren kişilerin ilgili dosyadaki konumları dikkate alınarak ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Nitekim *Mastercard* kararında tartışıldığı gibi bizzat soruşturulan tarafın dosyaya erişim hakkı olduğu gibi; şikayetçilerin dosyaya erişim hakkı ve tazminat davaları nedeniyle adli yargı yerlerine başvurmuş olan 3.kişilerin dosyaya erişim hakları farklı süreç ve usullere tabi olabilir. Karar hem rekabet hukuku soruşturmaları ve incelemelerinde başvuru bilgi ve belgelere tarafların erişim hakkını hem de genel olarak AB hukukunun uygulanmasında Komisyonun izleyeceği süreçler bakımından AB'nde olduğu kadar üye ülkelerin de uzun süre gündeminde olacak ve çeşitli yönleriyle tartışılacaktır.

MAKALE**MASTERCARD KARARI IŞIĞINDA BİLGİYE ERİŞİM HAKKININ İSTİSNALARININ UYGULANMA STANDARTLARI****Av. Gönenç GÜRKAYNAK*, Av. Ceren ÖZKANLI**, Su ŞİMŞEK*******1. Giriş**

Avrupa Birliği Genel Mahkemesi (“**AB Genel Mahkemesi**”) 9 Eylül 2014 tarihli kararında³ (“**MasterCard Kararı**”), kurumlar nezdindeki bilgilere kamunun erişim hakkına en geniş uygulama alanı sağlanması gerektiği ilkesine dayanarak, Avrupa Komisyonu’nun (“**Komisyon**”) bu hakkın ihlali niteliğindeki kararını iptal etmiştir. AB Genel Mahkemesi, kamunun bilgiye erişim hakkının asıl olduğunu, bir kurumun bu hakka ilişkin bir talebi ancak ilgili düzenlemelerdeki istisnaları dar yorumlamak ve ret kararını gerekçelendirmek suretiyle geri çevirebileceğini vurgulamıştır. Bu makalede, AB Genel Mahkemesi’nin söz konusu kararında vurgulanan ilkeler ışığında, bilgiye erişim hakkının istisnalarına ilişkin karar ve uygulamalar değerlendirilecektir.

2. AB Genel Mahkemesi’nin MasterCard kararında ele alınan önemli unsurlar

AB Genel Mahkemesi MasterCard Kararı ile MasterCard, Inc., MasterCard International, Inc. ve MasterCard Europe’un (“**MasterCard**”) bir üçüncü kişi tarafından hazırlanarak Komisyon’a sunulmuş olan bir çalışmanın belgelerine erişmesine engel olan 12 Temmuz 2011 tarihli Komisyon kararını iptal etmiştir.

Avrupa Komisyonu Rekabet Genel Müdürlüğü,⁴ 2008 tarihli bir ihale ile ödeme yöntemlerinin üye iş yerlerine maliyeti ve faydaları üzerine bir çalışma yapmak üzere EIM Business and Policy Research’ü (“**EIM**”) görevlendirmiştir. Avrupa Parlamentosu, Konseyi ve Komisyonu’nun belgelerine kamunun erişimine ilişkin 30 Mayıs 2001 Tarihli 1049/2001 Sayılı Tüzük’e (“**1049/2001 Sayılı Tüzük**”) dayanarak, MasterCard EIM’nin Komisyon’a sunduğu belgelere erişiminin sağlanmasını talep etmiştir. Komisyon, erişim talebine konu belgelerin açıklanmasının kurumun karar alma

***ELİG**, Ortak Avukat Bürosu.

****ELİG**, Ortak Avukat Bürosu.

*****ELİG**, Ortak Avukat Bürosu.

³ MasterCard, Inc., MasterCard International, Inc., MasterCard Europe v European Commission, Judgment of the General Court (Third Chamber), 9.9.2014, T-516/11 (MasterCard Kararı).

⁴ European Commission DG Competition.

sürecine⁵ ve kişilerin ticari menfaatine⁶ zarar vereceği gerekçeleriyle belgelere erişim talebini geri çevirmiştir.

Kurumun karar alma sürecinin korunmasına ilişkin olarak Komisyon,⁷MasterCard'ın talep ettiği belgelerin bir bölümünün EIM'nin hazırlık çalışması olduğunu, bunlara ilişkin henüz Komisyon'un nihai bir karar almadığını belirtmiştir.Belgelerin açıklanmasıyla gelebilecek eleştiri ve yorumlar, Komisyon'un karar almasını geciktirilebilecek, aydınlatılmış ve bağımsız bir karar almasını engelleyebilecektir.

AB Genel Mahkemesi'ne göre talep edilen belgelerin arasında hazırlık aşamasına ilişkin belgeler olması, belgelerin açıklanmasının karar alma sürecine ciddi zarar vereceğini göstermez.⁸AB Genel Mahkemesi karar alma sürecinin dışsal baskılardan korunması için belgelere erişimin engellenmesini meşru bir sebep kabul etmektedir; ancak bu baskının somut, öngörülebilir bir risk olarak ortaya koyulması gerekir.⁹Komisyon olası bir baskının delillerini ortaya koymanın aksine, söz konusu belgeleri değerlendirirken menfaat sahiplerinin görüşüne başvurmuştur. Görüş ve eleştirilerin dikkate alındığı bir süreçte, temellendirilmemiş bir dışsal etkiyi gerekçe göstererek belgelere erişimin engellenmesini AB Genel Mahkemesi kabul etmemiştir.¹⁰ Sonuçta,Komisyon'un kararı yeterince gerekçelendirilmediğinden, AB Genel Mahkemesi 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün karar verme sürecinin korunmasına ilişkin istisnasının ihlal edildiğini tespit etmiştir.

Kişilerin ticari menfaatinin korunmasına ilişkin olarak Komisyon,¹¹hazırlık çalışmasına ilişkin belgelerin açıklanmasının, EIM'nin çalışmalarının kamuda yanlış anlaşılmasına sebep olabileceğini, EIM'nin *know-how*'ını ortaya çıkararak rakiplerine avantaj sağlayabileceğini öne sürmüştür.

AB Genel Mahkemesi, ticari menfaatin korunmasına ilişkin istisna hükmünün ihlal edilip edilmediğini değerlendirirken, bir şirket ya da bir iş ilişkisine ilişkin her bilginin korunmaya değer olmadığını, bu madde altında her ticari bilginin korunmasının,

⁵ 1049/2001 Sayılı Tüzük 4(3) maddesinin ilk paragrafı: Kurumun henüz karar almadığı bir konuya ilişkin, bir kurum tarafından kurum içi kullanım için hazırlanmış ya da kabul edilmiş bir belgenin açıklanması kurumun karar alma sürecine ciddi zarar verebilecekse ve açıklanmasında üstün bir kamu yararı yoksa, belgeye erişim talebi geri çevrilir.

⁶ 1049/2001 Sayılı Tüzük 4(2) maddesinin ilk bendi: Kurumlar, belgenin açıklanması bir gerçek ya da tüzel kişinin fikri mülkiyeti dâhil ticari menfaatinin korunmasına zarar verecekse, üstün bir kamu yararı olmadıkça belgeye erişim talebini geri çevirir.

⁷MasterCard Kararı, para. 17.

⁸ MasterCard Kararı, para. 67.

⁹ MasterCard Kararı, para. 71.

¹⁰ MasterCard Kararı, para. 75-76.

¹¹ MasterCard Kararı, para. 18-19.

kurumlar nezdindeki belgelere erişime mümkün olan en geniş kamusal erişim olanağı tanınması ilkesine zarar vereceğini¹² ifade etmiştir. Bu nedenle, özellikle ticari stratejiye, satış rakamlarına, pazar payına ilişkin ticari hassas bilgiler gibi, bir tüzel kişiliğin ticari menfaatlerine ciddi anlamda zarar verebilecek hususlar içerdiği gösterilen bir belgeye erişim talebi geri çevirebilir.¹³ Komisyon kamuya açılması talep edilen belgelerin nitelik bakımından hazırlık aşamasına ilişkin olduğuna dayanmış, ancak gerekçesini somut delillere dayandırmamıştır.¹⁴ Bu nedenle Komisyon istisnayı işletemeyecek, belgeye erişim talebini geri çeviremeyecektir.¹⁵

MasterCard, Komisyon'un ödeme sistemlerine ilişkin çalışmalarına destek olmasında üstün bir kamusal yarar bulunduğunu ileri sürmüştür. Komisyon bunun ancak özel bir yarar olacağını belirterek üstün kamu yararı iddiasını tanımamıştır.¹⁶ AB Genel Mahkemesi ise, yukarıda açıklandığı üzere, Komisyon'un ilgili kararının dayandığı istisnalar kapsamında belgeye erişim sağlanmasının nasıl bir zarar doğuracağı yeterince somutlaştırılmadığı için, açıklanmasında üstün kamu yararı olup olmadığına dair bir inceleme yapmaya gerek görmemiştir.^{17,18}

Sonuç olarak, AB Genel Mahkemesi, 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün belgelere erişim hakkının istisnalarına ilişkin hükümlerini ihlal ettiğini tespit ettiği Komisyon'un ilgili kararını iptal etmiştir.¹⁹

1049/2001 Sayılı Tüzük ile Diğer Tüzükler Arasındaki Denge

AB normlar hiyerarşisinde tüzükler bağlayıcı olup doğrudan üye devletlere de uygulanmaktadır. Bu bölüm altında, 1049/2001 Sayılı Tüzük ile getirilen belgelere mümkün olan en geniş erişim sağlanması ilkesi ile diğer düzenlemelerdeki bununla çelişen hükümlerin uygulamada nasıl bağdaştırıldığı kısaca incelenecektir.

¹² MasterCard Kararı, para. 81.

¹³ MasterCard Kararı, para. 82-83.

¹⁴ MasterCard Kararı, para. 86-88.

¹⁵ MasterCard Kararı, para. 90, 93.

¹⁶ MasterCard Kararı, para. 21. Ayrıca bkz. Lucia Bazzucchi, Daniele Condorelli, Francesco LoPasso, "Assessment of the European Commission's Preliminary Findings on Merchants' Costs of Cash and Cards", Report prepared for MasterCard, Nisan 2014, http://newsroom.mastercard.com/wp-content/uploads/2014/06/Report-Assessment-of-the-European-Commission-13_05_20141.pdf (son erişim: 10.11.2014).

¹⁷ MasterCard Kararı, para. 77-78.

¹⁸ MasterCard Kararı, para. 93.

¹⁹ MasterCard Kararı, para. 94.

MasterCard kararı kapsamında Komisyon, Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma'nın 81. ve 82. maddelerindeki rekabete ilişkin hükümlerin uygulanmasına dair 16 Aralık 2002 Tarihli ve 1/2003 Sayılı Konsey Tüzüğü ("**1/2003 Sayılı Tüzük**") ve Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma'nın 81. ve 82. maddelerine göre Komisyon'un işlemlerine ilişkin 7 Nisan 2004 Tarihli ve 773/2004 Sayılı Komisyon Tüzüğü ("**773/2004 Sayılı Tüzük**") altında erişimi engellenmiş bir belgeye 1049/2001 Sayılı Tüzük ile erişim sağlanamayacağını iddia etmiştir. Ancak, kararın denetimi aşamasında ileri sürülen bu gerekçeyi mahkeme dikkate almadığından²⁰ MasterCard kararında önemli bir yer tutmayan çelişen düzenlemeler arasındaki ilişki, AB mahkemeleri önünde daha önce tartışılmıştır. 1049/2001 Sayılı Tüzük belgelere erişim yönünde genel bir hak tanısa da, Avrupa Birliği Adalet Divanı ("**AB Adalet Divanı**") diğer düzenlemelerdeki gizlilik hükümlerinin, belgenin açıklanmasının korunan menfaate zarar vereceği konusunda genel bir karine anlamında olduğunu ifade etmiştir. Genel karine, Komisyon'un kendinde bulunan bir belgeye erişim talebi aldığı anda bu belgenin içeriğini her bir olay bakımından incelemek durumunda olmadığı, Komisyon'un kapsayıcı bir cevapla belgeye erişim talebini geri çevirebileceği anlamına gelmektedir.²¹

Agrofert Kararı: 139/2004 Sayılı Tüzük ile bağdaştırma

Teşebbüsler arası yoğunlaşmaların denetimine ilişkin 20 Ocak 2004 tarihli ve 139/2004 Sayılı Tüzük'ün ("**139/2004 Sayılı Tüzük**") mesleki gizliliğe ilişkin hükmü, 139/2004 Sayılı Tüzük'ün uygulanmasıyla elde edilen bilgilerin yalnız o dosyaya özel olarak kullanılabilirliğini belirtmektedir. Ancak yine bu hüküm altında, belirli teşebbüs ya da teşebbüs birliklerine ait bilgi içermedikçe, genel bilgiler ya da araştırmaların yayımlanmasına engel bir durum olmadığı belirtilmiştir.

Agrofert²² kararında 139/2004 Sayılı Tüzük ile 1049/2001 Sayılı Tüzük arasındaki ilişki incelenmiştir.²³ Buna göre her iki tüzük farklı konuları düzenlediğinden ve çatışma halinde hangi düzenlemenin uygulanacağına dair bir hüküm düzenlemelerde bulunmadığından yorum yoluyla tutarlı bir uygulama arayışı söz konusu

²⁰ MasterCard Kararı, para. 54-60.

²¹ European Commission v EnBW Energie Baden-Württemberg AG, Judgment of the Court (Third Chamber), 27.2.2014, C-365/12 P (EnBW), para. 101.

²² European Commission v Agrofert Holding a.s., Judgment of the Court (Third Chamber), 28.6.2012, C-477/10 P (Agrofert).

²³ Agrofert, para. 50-70.

olmuştur.²⁴AB Adalet Divanı kural olarak 1049/2001 Sayılı Tüzük'teki istisnaların koruduğu menfaatin belgeye erişimle nasıl zarar görebileceğini kurumların göstermesi gerektiğini, ancak bazı belgeler için genel karinelere dayanılabileceğini belirtmektedir.²⁵ AB Adalet Divanı böyle karinelerin konsey tüzüklerinden kaynaklanabileceğini, yoğunlaşmaların denetimine ilişkin belgeler hakkındaki “mesleki sır” düzenlemesinin de karine olarak yorumlanması gerektiğini belirtmiştir.²⁶AB Adalet Divanı bu noktada 1049/2001 Sayılı Tüzük'e dayanan taleplerin karşılanmasının AB tüzükleri arasındaki dengeyi bozabileceğini, yoğunlaşmaların denetiminden amaçlanan faydanın sağlanmasına engel olabileceğini belirtmiştir.²⁷Buna göre, 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün ticari menfaatin ve soruşturma kapsamında toplanmış bilginin korunması için getirdiği istisnanın yorumlanmasında, bu bilgilerin açıklanmasının yoğunlaşma işlemiyle ilişkili teşebbüslerin ticari menfaatlerine zarar vereceği ve yoğunlaşma işlemlerine ilişkin soruşturmanın amacına zarar vereceği yönündeki genel karine göz önüne alınmalıdır.²⁸ Bu bakımdan soruşturma dosyasının kapanmış olmasının bir önemi yoktur, nitekim sağlanan bilgilerin açıklanma ihtimali, teşebbüslerin Komisyon ile ileride işbirliği yapmasına engel olabilecektir.²⁹

EnBW Kararı: 1/2003 Sayılı Tüzük ve 773/2004 Sayılı Tüzük ile bağdaştırma

1/2003 Sayılı Tüzük Komisyon'un soruşturma yetkilerini belirlemekte olup mesleki gizliliğe ilişkin hükmü tüzük kapsamında toplanan bilgilerin yalnız toplanma amacı doğrultusunda kullanılmasına ilişkin bir hüküm getirmiştir. Ayrıca 773/2004 Sayılı Tüzük, soruşturma raporunun tebliği ile tarafların dosyaya giriş hakkının doğduğunu düzenlemekte, ticari sırları ve diğer gizli bilgileri bu kapsamın dışında tutmaktadır.

AB Adalet Divanı, 27 Şubat 2014 tarihli EnBW³⁰ kararında, 1/2003 Sayılı Tüzük ve 773/2004 Sayılı Tüzük'teki gizlilik hükümleri ile 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün nasıl bağdaştırılacağı sorununu incelemiştir. 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün sağladığı belgelere erişim hakkının istisnalara tabi olduğunu, 1/2003 Sayılı Tüzük ve 773/2004 Sayılı Tüzük kapsamında toplanan bilgilerinse sınırlı kullanım alanı bulunduğu dikkate alınmıştır. AB Adalet Divanı, sayılı bu tüzüklerin sağladığı bilginin hukuki

²⁴ Agrofert, para. 51-52.

²⁵ Agrofert, para. 57.

²⁶ Agrofert, para. 58-59.

²⁷ Agrofert, para. 62.

²⁸ Agrofert, para. 64.

²⁹ Agrofert, para. 66.

³⁰ EnBW, bkz. dn. 19, para. 84.

açından farklı olduğunu, ancak tüzüklerin işlevinin aynı olduğunu, bunun da teşebbüsler ve üçüncü kişiler hakkında Komisyon'a sağlanmış belgelere erişim olduğunu belirtmiştir.³¹ Bu nedenle, 1/2003 Sayılı Tüzük ya da 773/2004 Sayılı Tüzük altında toplanan bilginin 1049/2001 Sayılı Tüzük altında talep edenlere verilmesi, teşebbüslerden hassas ticari bilgi toplanmasına karşılık onlara sunulan gizlilik vaadi arasındaki dengeyi tehlikeye atabilecektir.³² Bu nedenle, bu kapsamdaki belgeler için belge bazında inceleme yapmak gerekmemektedir.³³ Belgelere erişim talebinde bulunan kişi şikayetçi kişi değilse, belgelerin incelenmesine gerek olmadan belgelere erişim ilgili tüzükler çerçevesinde engellenebilir.³⁴

Ancak belgelere erişmek isteyen, şikayetçi dışındaki kişiler bu belgelerin genel karineye dahil olmadığını ispat edebilir, 1049/2001 Sayılı Tüzük çerçevesinde ticari menfaate ilişkin bilgilerin açıklanmasında üstün kamu yararı bulunduğunu iddia edebilirler.³⁵

Bu bölümde incelenen EnBW ile Agrofert kararlarından anlaşılan, AB Adalet Divanı'nın tüzükler arasındaki uyuşmazlığı bir "genel karine" içtihadı geliştirerek çözdüğüdür. 1049/2001 Sayılı Tüzük'teki ticari menfaatin ve soruşturma kapsamında toplanan bilginin korunmasına ilişkin istisna hükümleri diğer tüzüklerdeki istisna hükümleriyle bir katman daha güçlendirilmiştir. Böylece, istisnalarla korunan menfaatler, bir başka tüzükle desteklenmişse, o menfaate ilişkin belgenin açıklanmasında ispat yükü belgeye erişmek isteyen kişi üzerinde bırakılmıştır.

3. Şeffaflık ve Bilgiye Erişim Hakkının İstisnalarını Uygulama Standartları

Kamusal eylem ve işlemleri kamu gücünü kullanarak yürütenlerin tüm eylem ve işlemleri ile bunlara ilişkin dinamiklerin³⁶ kamu gücüne tabi olanlar (yönetilenler) tarafından da bilinebildiği bir düzen, yönetimde şeffaflık ile kavramsallaştırılmaktadır. Yönetimde şeffaflık ilkesini gerçekleştirmek için en önemli adımlardan biri idarenin karar alma sürecini bir içsel sorun olarak görmemesini³⁷ sağlayacak araçları etkin kılmaktır. Bilgi edinme, yönetimde şeffaflık sağlayacak temel araçlardan biri olduğundan, bu hakkın kullanılmasına imkan tanıyacak düzenlemelerle idarenin aldığı kararların meşruiyeti pekiştirilmelidir.

³¹ EnBW, para. 89.

³² EnBW, para. 90.

³³ EnBW, para. 95.

³⁴ EnBW, para. 96.

³⁵ EnBW, para. 100.

³⁶ Gönenç Gürkaynak, "Kamusal Alanda Şeffaflık", T24, 24.06.2014, <http://t24.com.tr/yazarlar/gonenc-gurkaynak/kamusal-alanda-seffalik.9589> (son erişim 10.11.2014).

³⁷ Cemil Kaya, İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı, Seçkin, Ankara, 2005, s. 47.

Nitekim AB Adalet Divanı, Sweden & Turco³⁸ kararını, 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün başlangıç hükümleri çerçevesine oturtmuş, yönetimde açıklık sayesinde vatandaşların karar alma sürecine daha yakından katılabildiğini, böylece idarenin aldığı kararların daha meşru ve daha etkin olduğunun altını çizmiştir.³⁹Söz konusu kararda incelenen Avrupa Birliği Konseyi ("**Konsey**") kararında, üye devletlere ilticaya ilişkin asgari standartları düzenleyecek Konsey'in hukuk bölümünün hazırladığı görüşe erişim talebi, hukuki görüşün korunmasına ilişkin istisnaya⁴⁰ dayanılarak reddedilmiştir. Konsey gerekçesinde iç hukuki görüşün korunmasına ilişkin menfaatin, belgenin açıklanmasına ilişkin menfaatten yüksek olduğu belirtilmiştir. Konsey'in aldığı kararların AB Topluluk hukukuna uygun olduğunu temin etmede önemli bir araç olan hukuki görüşün, özellikli bir korumayı hak ettiği ifade edilmiştir. Ayrıca Konsey'e göre talep edilen bilgiye erişim sağlanması, hukuk bölümünün hazırladığı görüşlere dayanarak hazırlanan düzenlemelerin hukukiliğini tartışmaya açarak, hukuki kesinlik ve istikrarı tehlikeye atacaktır.

Mahkeme Konsey'in söz konusu gerekçesini kabul etmemiş, tam da hukuki görüşe erişimin sağlanmasıyla AB vatandaşlarının gözünde kurumların meşruiyetinin perçinleneceğini ifade etmiştir. Hukuki görüşün açıklanmasında farazi olmayan, gerçek bir risk tespit ortaya koyamayan Konsey kararının 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün hukuki görüşün korunmasına ilişkin maddesindeki standarda uygun temellendirme yapmadığına karar verilmiştir. AB Adalet Divanı'nın belgenin açıklanması ve karar alma sürecine dışarıdan baskı gelebilecek olması arasındaki illiyet bağıını koparmanın Konsey'in görevi olduğunu belirtmesi önemlidir:

"Konsey'in hukuk bölümünün görüşlerinin içeriğini etkilemeye yönelik baskının ihtimaline ilişkin olarak, bu bakımdan hukuk bölümünün üyeleri uygun olmayan bir baskı ile karşılaşacak olsalar bile, kurumun dürüst, açık ve kapsamlı bir tavsiye almasına zarar verecek olan hukuki görüşlerin açıklanma ihtimali değil, baskının ta kendisidir. Konsey'in üzerine düşen bunu sonlandırmak için gerekli adımları atmaktır."⁴¹

3.1. İstisnaların Dar Yorumlanması

³⁸Kingdom of Sweden and Maurizio Turco v Council of the European Union, Judgment of the Court (Grand Chamber), 1.8.2008, birleştirilmiş dosyalar C-39/05 P ve C-52/05 P (Sweden & Turco).

³⁹ Sweden & Turco, para. 5.

⁴⁰ 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün 4(2) maddesinin ikinci bendi.

⁴¹ Sweden & Turco, para. 64.

Genel olarak bilgiye erişim hakkının amacı demokratik sistemleri daha hesap verebilir, şeffaf kılmak olduğundan bu hakka getirilen istisnaların dar yorumlanması, hukukun genel bir ilkesi olarak zorunludur. 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün amacı doğrultusunda, istisnaların dar yorumlanması ve dar uygulanması gerektiği, MasterCard kararı dâhil,⁴² birçok mahkeme kararında tekrarlanmıştır.⁴³

1049/2001 Sayılı Tüzük'teki belgelere erişim hakkının istisnalarının dar uygulanması gerektiğine yönelik ilke, ayrıca talep edilen belgenin yalnız bir kısmı istisna altına düşüyorsa, kalanının açıklanması gerektiğine yönelik hüküm ile de desteklenmektedir. Böylece bir belgeye erişim talebi varsa, kurum belgenin niteliğini değil içeriğini değerlendirmeli ve bilgiye erişim hakkının özüne uygun olarak mümkün olan en geniş erişimi sağlamalıdır.

Sweden & Turco⁴⁴ kararına konu, temyizi talep edilen AB İlk Derece Mahkemesi kararında, teyit başvurusu üzerine belgelerin bir kısmına erişim sağlayan Konsey'in, talep konusu hukuki görüşün içeriğini değerlendirdiği sonucuna varılmıştır. Her bir talepte, kurumların belge bazında değerlendirme yükümlülüğü bulunduğu, belgenin kendisinin bir hukuki görüş olmasının tek başına istisnanın uygulanmasına bir gerekçe olamayacağı temyize konu AB İlk Derece Mahkemesi kararında da vurgulanmıştır.⁴⁵ Dolayısıyla, mahkemelerin istisnaların dar uygulandığını görmek için kurumların kısmen de olsa belgelere erişim sağlamasını bir ölçüt aldıkları görülmektedir.

AB Adalet Divanı Agrofert⁴⁶ kararında yoğunlaşma bildirim dosyasındaki belgeleri iki başlıkta incelemiştir.⁴⁷ Yoğunlaşma işleminin taraflarından ve üçüncü kişilerden alınmış olanların gizlilik hakkındaki genel karineden yararlandığı belirtilmiş; ancak Komisyon'un belgeleri bakımından karar alma sürecinin⁴⁸ ve hukuki görüşün⁴⁹ korunmasına ilişkin istisnalar karine kapsamında değerlendirilmemiştir. Mahkeme, belgelere erişim talebinde bulunulduğu sırada

⁴² MasterCard Kararı, para. 47.

⁴³ Sweden & Turco, bkz. dn. 36, para. 36; CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims & Kingdom of Sweden v European Commission, Judgment of the General Court (Fourth Chamber), 15.12.2011, T-437/08 (CDC Hydrogene Peroxide); Kingdom of Sweden v European Commission and MyTravel Group plc., Judgment of the Court (First Chamber), 21.7.2011, C-506/08 (MyTravel), para. 75.

⁴⁴ Sweden & Turco, bkz. dn. 36.

⁴⁵ Turco v European Council, Judgment of the Court of First Instance (Fifth Chamber), 23.11.2004, T-84/03, para. 69-71.

⁴⁶ Agrofert, bkz. dn. 20.

⁴⁷ Agrofert, para. 48.

⁴⁸ 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün 4(3) maddesinin ikinci paragrafı.

⁴⁹ 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün 4(2) maddesinin ikinci bendi.

Komisyon'un nihai kararını verdiğini dikkate almıştır. Bu durumda, bir kurumun, kurum içi belgeye erişimi engellemek için her bir belgeyi incelemesi, bu belgelerin söz konusu istisnalar kapsamında olup olmadığını değerlendirmesi⁵⁰ve açıklanmasının korunan menfaate nasıl ciddi zarar verebilecek olduğunu göstermesi gerektiği belirtilmiştir.⁵¹Söz konusu olayda, kurum içi belgelere erişim talebinin yoğunlaşmanın denetimine ilişkin Komisyon kararı kesinleştikten sonra ileri sürülmesi;⁵²hukuki görüş bakımından, Komisyon kararı kesinleşmiş olduğundan artık kararın hukukiliğinin tartışma konusu yapılamayacağı dikkate alınmıştır.⁵³ Bu nedenle, kamunun söz konusu belgelerle sınırlı olarak, belgelere erişimi engelleyen Komisyon kararını iptal eden AB Genel Mahkemesi kararı⁵⁴ yerinde bulunmuştur. Diğer bir deyişle, diğer düzenlemelerdeki istisnalar da kendi düzenlemesi bağlamında dar yorumlanmalı, belgelere en geniş erişim imkânı sağlanmalıdır.

3.2. Bilgiye Erişimin Reddi Kararının Gerekçelendirilmesi

Demokratik bir toplumda amaç yönetimde şeffaflığı gerçekleştirecek araçları etkin kılmaksa, kurumların bilgiye erişime yönelik talepleri engellemek gibi bir nihai amacı olmamalıdır. Aksine, bilgi edinme kanunları çerçevesinde kurumların, kendilerinde bulunan bilgileri açıklamak yönünde pozitif bir yükümlülüğü bulunmaktadır.⁵⁵ Kurumlar ancak bilgiye erişim hakkına ilişkin olarak ilgili düzenlemeler kapsamında getirilmiş bir istisna varsa ve kurumun bu kapsamda somut bir gerekçesi varsa bilgiye erişimi reddedebilmelilerdir.

4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da ("**4054 Sayılı Kanun**") ve 2010/3 Sayılı Dosyaya Giriş Hakkının Düzenlenmesine ve Ticari Sırların Korunmasına İlişkin Tebliğ'in ("**2010/3 Sayılı Tebliğ**") 15. maddesinde Rekabet Kurulu ("**Kurul**") üyeleri ve personelinin Rekabet Kurumu'yla ("**Kurum**") ilgili gizlilik taşıyan bilgileri ve 4054 Sayılı Kanun'un uygulanması sırasında öğrendikleri teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin ticarî sırlarını görevlerinden ayrılmış olsalar bile açıklayamayacakları, kendilerinin ya da bir başkasının menfaatine kullanamayacakları düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler karşısında, açıklanmaması gereken bir bilginin açıklanmasıyla, Kurum personelinin sorumluluğu da

⁵⁰ Agrofert, para. 74.

⁵¹ Agrofert, para. 77.

⁵² Agrofert, para. 75.

⁵³ Agrofert, para. 78.

⁵⁴ Agrofert Holding s. v European Commission, Judgment of the General Court (First Chamber), 7.7.2010, T-111/07.

⁵⁵ Sweden & Turco, bkz. dn. 36, para. 68.

doğabilecektir. Bu çatışmanın yasal düzenlemelerde belirlilik ve daha da önemlisi idari işlemler ve idari yargı kararlarında gerekçelendirme ile çözüleceği söylenebilecektir. Zira idari bir işlemin gerekçelendirilmesiyle, söz konusu idari işlemin denetimi aşamasında konunun etraflıca tartışılması mümkün olacaktır. Böylece belgeye erişmek isteyen kişiler, belgeye yargı kararı sayesinde erişebilme olanağına da kavuşabilecektir.

Örneğin 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün 4(2) maddesinin birinci bendi altında belgenin açıklanması kişilerin ticari menfaatinin korunmasına *zarar verebilecekse*; 4(3) maddesinin birinci paragrafı altında kurum içi bir belgenin açıklanması kurumun karar alma sürecine *ciddi zarar verebilecekse* belgeye erişim talebi geri çevrilebilecektir. Diğer bir deyişle, 4. maddedeki istisnaların her biri için özel şartlar ve standartlar gerçekleşirse belgeye erişim engellenebilmektedir. Burada “zarar verebilecek” ve “ciddi zarar verebilecek” olmak üzere iki ayrı ölçüt getirilmiş olup bunlar arasındaki ayırım ancak dosya bazında somut bir gerekçelendirme ile ortaya koyulabilir. Bu bakımdan “ciddi zarar verebilecek” olma, zararın ortaya çıkma ihtimalinin yakınlığı ile ilgili olarak değerlendirilebilecektir. Nitekim MasterCard Kararı'nda, özellikle belgenin açıklanmasının karar alma sürecine esaslı etkisi olacağı durumlarda karar alma sürecinin ciddi zarar görebileceği yorumu yapılmıştır.⁵⁶

Komisyon'un Hydrogen Peroxide⁵⁷ kararında kartel sebebiyle para cezası uyguladığı teşebbüslerin kartel faaliyetlerinden zarar görenlerin haklarını almak amacıyla kurdukları bir şirket olan CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claim (“**CDC**”), Komisyon'un Hydrogen Peroxide kararına ilişkin dosyanın içerik bildirimine (“**İçerik Bildirimi**”) erişim talep etmiştir. Komisyon bu talebi 1049/2011 Sayılı Tüzük altında, belgenin açıklanmasıyla teşebbüslerin ticari çıkarlarının zarar göreceği ve soruşturma ve incelemelerin amacının olumsuz etkileneceği istisnalarına dayanarak talebi reddetmiştir.⁵⁸

CDC, AB Genel Mahkemesi'nde⁵⁹belgelere erişim talebini geri çeviren Komisyon kararının iptalini talep etmiştir. AB Genel Mahkemesi incelemesinde talep edilen İçerik Bildirimi soruşturma dosyasındaki belgelerin bir listesinden ibaret olduğundan, ilgili teşebbüslerin ticari menfaatine ilişkin bir zarar ihtimalinin söz konusu olmadığını

⁵⁶ MasterCard Kararı, para. 62.

⁵⁷ Komisyon'un 3.5.2006 Tarihli ve Comp/F/c.38.620 Sayılı Hydrogen Peroxide and Perborate kararı (Hydrogen Peroxide).

⁵⁸ CDC Hydrogene Peroxide, bkz. dn. 41, para. 9.

⁵⁹ CDC Hydrogene Peroxide, bkz. dn. 41.

belirtmiştir.⁶⁰ Belirsiz, genel ve farazi ifadelerle, somut bir zarar ihtimali ile bağlantı kurmadan talebin reddedildiğinin tespit etmiştir.⁶¹ Komisyon'un belgelerin içeriğinin ticari menfaatlere ilişkin olduğunu göstermemesi, yalnız bilginin tazminat davaları açmakta kullanılacağına dayanılması AB Genel Mahkemesi tarafından yetersiz bulunmuştur.⁶² AB Genel Mahkemesi, tazminat davası açılma ihtimalinin teşebbüslerin ticari çıkarlarına ilişkin bir risk olarak tanımlanmış olmasını ayrıca eleştirmiş⁶³ ve kartellerin ortaya çıkarılması için teşebbüslerle işbirliği sağlamak kadar, AB mevzuatı kapsamında kartelden zarar görenlerin tazminat haklarını kullanmalarının sağlanmasının da önemli olduğunu belirtmiştir.⁶⁴

AB Genel Mahkemesi CDC Hydrogene Peroxide kararında 1049/2001 Sayılı Tüzük'te yer verilen istisnaların dar yorumlanması gerektiğini belirterek,⁶⁵ Komisyon'un ilgili kararında, İçerik Bildirimi'ne erişimin soruşturmanın amacına nasıl zarar verebileceğinin açıkça ve somut olarak ortaya koyulmadığı tespit edilmiştir. Zira Hydrogen Peroxide kararı iki yıl önce alınmış ve Komisyon söz konusu süreci sonlandırmıştır.⁶⁶ Hydrogen Peroxide kararının iptal edilmesi halinde sürecin yeniden başlayacağı düşünülse bile, nihai kararı alan Komisyon'un kendisi dosyayı kapanmış addettiğinden, belgenin açıklanmasının karar alma sürecine zarar verebilecek olmasına dayanamayacaktır.⁶⁷ Ayrıca, soruşturmanın amacının korunması gibi bir menfaatten söz edilse bile, her belge istisna kapsamında olmayabileceğinden, Komisyon'un korunan menfaatin nasıl zarar göreceğini temellendirmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁶⁸ Sonuç olarak, Komisyon'un ilgili kararında dayanılan hiçbir gerekçe belgeye erişimi engellemeyi meşru kılmadığından, Komisyon'un ilgili kararı iptal edilmiştir.⁶⁹

CDC Hydrogene Peroxide kararının önemi, AB Genel Mahkemesi'nin belgelerin açıklanmaması için somut gerekçeler ortaya koyulmasını beklemesindedir. 1049/2001 Sayılı Tüzük ile getirilen kurumlar nezdindeki belgelere en geniş erişim sağlanması ilkesini sekteye uğratabilecek olasılıklara izin verilmemektedir. Bu

⁶⁰ CDC Hydrogene Peroxide, para. 47.

⁶¹ CDC Hydrogene Peroxide, para. 76.

⁶² CDC Hydrogene Peroxide, para. 47.

⁶³ CDC Hydrogene Peroxide, para. 49.

⁶⁴ CDC Hydrogene Peroxide, para. 77.

⁶⁵ CDC Hydrogene Peroxide, para. 71.

⁶⁶ CDC Hydrogene Peroxide, para. 60.

⁶⁷ CDC Hydrogene Peroxide, para. 61-62.

⁶⁸ CDC Hydrogene Peroxide, para. 63.

⁶⁹ CDC Hydrogene Peroxide, para. 81.

bakımdan, bu hakka dayanan talepleri, örneğin mahkeme sürecinin tamamlanması gibi belirsiz bir sürenin sonuna kadar erteleyen gerekçelere de itibar edilmemektedir.⁷⁰

Pişmanlık Başvuruları Kapsamında Rekabet Otoritelerine Sunulan Bilgiye Erişim

CDC Hydrogene Peroxide kararında da ifade edilen,⁷¹ tazminat davalarının da AB rekabet hukukunun uygulanmasında önemli bir araç olduğuna dair görüş, bu karardan hemen önce AB Adalet Divanı önünde Pfeiderer⁷² kararı çerçevesinde tartışılmıştır. Aşağıda açıklanacağı üzere, pişmanlık başvuruları kapsamında rekabet otoritelerine sunulan belgelere erişim sağlanmasında menfaat dengesi önemlidir. Bu nedenle gerekçelendirme son derece önem kazanmaktadır.

Alman Federal Kartel Ofisi'nin ceza kestiği kartelist teşebbüslerden tazminat talebinde bulunabilmek için Pfeiderer AG, pişmanlık başvurusu kapsamında teşebbüslerin sunduğu belgeler de dahil, kartel dosyasındaki tüm belgelere erişim talebinde bulunmuştur. Alman Federal Kartel Ofisi bu başvuruyu, kabulünün gelecekte pişmanlık başvurularını olumsuz etkileyeceği gerekçesiyle reddetmiştir. Bunun üzerine, Pfeiderer Alman Federal Kartel Ofisi'nin ret kararını Bonn Yerel Mahkemesi'ne taşımıştır. Bonn Yerel Mahkemesi zarar görenlerin tazminat talepleri için pişmanlık kapsamında sunulan belgelere erişip erişemeyecekleri hususunda bir ön karar için Avrupa Adalet Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Avrupa Adalet Mahkemesi kararında şu tespitlerde bulunmuştur: Pişmanlık dosyasının erişilir olması, programın etkisini azaltabilir,⁷³ ancak üçüncü kişilerin zararını tazmin etmek için yaptığı başvurular da rekabetin korunmasına ilişkin Avrupa Birliği çalışmalarını güçlendirir.⁷⁴ Bu nedenle zararın tazmin edilmesine ilişkin başvuruyu imkansız hale getirmeden ya da gereğinden fazla zorlaştırmadan belgelerin açıklanması ve açıklanmamasına ilişkin menfaatleri yerel mahkemeler her bir olay bazında değerlendirilmelidir.⁷⁵

⁷⁰ CDC Hydrogene Peroxide, para. 63.

⁷¹ CDC Hydrogene Peroxide, para. 77.

⁷² Pfeiderer AG v Bundeskartellamt, Judgment of the Court (Grand Chamber), 14.6.2011, C-360/09 (Pfeiderer).

⁷³ Pfeiderer, para. 26.

⁷⁴ Pfeiderer, para. 28-29.

⁷⁵ Pfeiderer, para. 30-31.

Bonn Yerel Mahkemesi pişmanlık programlarının etkin işleyişinin zarar görenin tazminat talebinden daha ağır bastığına karar vererek Pflaiderer'in dosyaya erişim talebini reddetmiştir.⁷⁶

Türkiye’de pişmanlık dosyalarına erişim

Tarafların dosyaya giriş hakkına ilişkin 2010/3 Sayılı Tebliğ kapsamında erişilebilecek belgeler “Kurum bünyesinde tarafların kendileri ile ilgili düzenlenmiş her türlü evrak ve elde edilmiş olan her türlü delil” olarak belirlenmiş, bunlardan “Kurum içi yazışmalar ve başka teşebbüs, teşebbüs birliği ve kişilere ilişkin ticari sır ve diğer gizli bilgiler” hariç tutulmuştur. 2010/3 Sayılı Tebliğ’de kurum içi yazışmalar, “Rekabet Kurulu’nun aldığı nihai kararlar bakımından hazırlayıcı işlem niteliğinde olan birimler arası yazışmalar” olarak tanımlanmıştır. Kurum içi yazışmaların kapsamına Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik⁷⁷ (“**Pişmanlık Yönetmeliği**”) kapsamında teşebbüsler tarafından gönüllü olarak verilen belgeler, Kurum’un diğer kamu kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya özel sektör gerçek ve tüzel kişileri gibi bilgisine başvurduklarıyla yapılan yazışmalar dahil edilmiştir.⁷⁸ 2010/3 Sayılı Tebliğ’in 10. maddesinde Pişmanlık Yönetmeliği kapsamında elde edilen belgeler ve aklayıcı ya da suçlayıcı delil içeren diğer kurum içi yazışmaların Kurum merkezinde incelenebileceği belirtilmiştir.

Pişmanlık Yönetmeliği kapsamında elde edilen belgelerin de Kurum içi yazışma olduğunu teyit eden ve bu belgelerin Kurum’da incelenebileceğini, ancak bir kopyalarının taraflara tebliğ edilmeyeceğini belirten Kurul kararları bulunmaktadır.⁷⁹

Rekabet Kurumu’nun pişmanlık belgelerine erişim sağlama yönündeki uygulamasının, Rekabet Kurumu’nun bir kamu politikası tercihi olduğu görülmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere, henüz AB’de bu konuda yerleşik bir içtihat bulunmazken, Türkiye’de şeffaflık bakımından böyle bir uygulamanın takip edilmesi olumlu görülmektedir. Diğer dosyalarda da pişmanlık başvurularına ilişkin dokümanlara erişimde olduğu gibi üst düzey bir erişim politikası benimsenmesinin daha tutarlı olacağı söylenebilecektir.

⁷⁶ Nauta Dutilh, “The next step in the Pflaiderer-case: German court rules on access to leniency documents”, Competition Law Newsletter 2012, No. 1, 21.5.2012, http://www.newsletter-nautadutilh.com/NL/xzine/competition/competition_law_newsletter_2012.html?cid=4&xzine_id=4763 (son erişim: 10.11.2014).

⁷⁷ 15 Şubat 2009 Tarihli ve 27142 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁷⁸ 2010/3 Sayılı Tebliğ m. 7(2).

⁷⁹ Rekabet Kurulu’nun Sodyum Sülfat kararı 12-24/711-199, 03.05.2012, para. 187.

Zira, AB Genel Mahkemesi'nin Komisyon'dan beklediği gerekçelendirme standartları göz önüne alındığında, pişmanlık başvurusunda sağlanan belgelere erişimi mümkün kılan Kurul'un, diğer belgelere erişim için yapılan başvurulara ilişkin ret gerekçelerinin zayıf kaldığı söylenebilecektir.⁸⁰

3.3. Savunma Hakkı Bağlamında Dosyaya Erişim ve Ölçütlerin Değerlendirilmesi

1049/2001 Sayılı Tüzük altında bilgiye erişim hakkına dayanan bir talep ileri sürülürken herhangi bir gerekçe ileri sürülmesinin gerekmemesi, bilgiye erişim hakkının diğer haklara ulaşmakta bir araç olmadığını, bilgiye erişimin kendi başına bir değer olduğunu göstermektedir. Ancak bu hak, savunma hakkı bağlamında da önem kazanmaktadır. Rekabet otoritelerinin hakkında soruşturma yürüttüğü teşebbüslerin savunma haklarını tam olarak kullanabilmeleri için teşebbüslerin rekabet otoritelerinin soruşturma sırasında edindiği bilgi ve belgelere erişimleri olması esastır.

AB Adalet Divanı'nın Hercules⁸¹ kararında kartel kurarak rekabet hukukunu ihlal etmesi nedeniyle Komisyon'un para cezası verdiği Hercules, diğer iddiaları yanında, Komisyon talep ettiği belgeleri vermediği için savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Hercules soruşturma kapsamındaki diğer tarafların soruşturma raporuna verdikleri cevapları talep etmiştir. AB Adalet Divanı önüne gelen AB İlk Derece Mahkemesi kararında Komisyon'un ticari sır, kurum içi belge ya da diğer gizli bilgi olmadıkça, soruşturma kapsamındaki tüm belgelerin ilgili teşebbüslere açılması gerektiği belirtilmiştir.⁸² İlk Derece Mahkemesi, savunma hakkının ihlal edilmediğini, çünkü o belgelere erişilseydi bile idari soruşturmanın farklı sonuçlanmayacağını belirtmiştir.⁸³ AB Adalet Divanı, İlk Derece Mahkemesi'ne göre farklı bir noktayı vurgulamış, belgelere erişim sayesinde Komisyon'un kararının değişeceğinin değil, belgelerin savunmada kullanılacağına gösterilmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁴ Sonuçta, daha sonraki bir aşamada dosyaya giriş hakkını kullanan Hercules'in, söz konusu belgeleri kullanmamış olması nedeniyle AB Adalet Divanı'nın testi Hercules'in savunma hakkının ihlal edilmediğini göstermiştir.⁸⁵

⁸⁰ "Soruşturma raporunun henüz tamamlanmamış olması veya ilk yazılı savunma için yeterli bilginin verilmiş olduğunun belirtilmesi kabul edilebilir gerekçeler değildir." Tahir Saraç, "AB, ABD ve Türk Hukukunda Rekabet İhlaline Dayanan Tazminat Davalarında Pişmanlık Belgelerine Erişim Sorunu", Rekabet Dergisi, Cilt 14, Sayı 4, Ekim 2013, sf. 104.

⁸¹ Hercules Chemicals NV v Commission of the European Communities, Judgment of the Court (Sixth Chamber), 8.7.1999, C-51/92 P (Hercules).

⁸² Hercules, para. 17.

⁸³ Hercules, para. 18.

⁸⁴ Hercules, para. 81.

⁸⁵ Hercules, para. 80; bkz. Hoechst GmbH v Commission of the European Communities, Judgment of the Court of First Instance (Fifth Chamber), 18.6.2008, T-410/03, para. 146.

Türkiye'deki savunma hakkına ilişkin tartışmalar, sonucun farklı olup olmayacağı noktasında yoğunlaşmaktadır. Kurul bilgi erişim talebini reddettiği kararlarında 4054 Sayılı Kanun'un 44. maddesi gereği Kurul'un tarafları bilgilendirmediği ve savunma hakkı vermediği konuları kararlarına dayanak yapmadığını belirttiği görülmektedir.⁸⁶Ancak, yukarıdaki AB mahkemeleri kararlarında görüldüğü gibi, söz konusu belgelerin karara konu edilip edilmemesinden ziyade, bunların savunmada kullanılma ihtimallerinin bir standart olarak değerlendirilmesi daha üstün bir standart olabilecektir.

4. Sonuç

Türkiye'de anayasal bir hak statüsündeki bilgi edinme hakkı, diğer ülkelerdeki düzenlemelere benzer yapıdaki 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ("**4982 Sayılı Kanun**" veya "**BEHK**") ile düzenlenmiştir. 4982 Sayılı Kanun kapsamındaki bir bilgiye erişim talebinin idarece reddedilmesi halinde, bu kararın gerekçelendirilmesi gerekmektedir.⁸⁷ Böylece ilgili idarenin söz konusu kararı idari ve yargısal denetime açık olabilecektir. Ancak Kurul'un bilgi edinme taleplerine ilişkin verdiği ret kararlarında gerekçe unsurunun bulunmadığı, daha ziyade maddenin lafzına dayanıldığı, dosya bazında somut bir gerekçeye yer verilmediği görülmektedir.

Örneğin, Kurul delillerin karartılma tehlikesi sebebiyle bilgiye erişim talebini reddettiği kararlarında herhangi bir delil veya somut olarak söz konusu tehlikeyi gösteren herhangi bir incelemeye gerekçesinde yer vermemiştir.⁸⁸ Bazı kararlarında ise, soruşturma güvenliğini tehlikeye düşürecek bilgi ve belgelerin 4892 Sayılı Kanun kapsamında olmadığını belirtmiş, ancak bu belgelerin hangi somut gerekçelerle söz konusu istisna altına girdiğini belirtmemiştir.⁸⁹Öte yandan idarenin keyfiliğinin önüne geçmek için getirilmiş denetim mekanizmaları olan Bilgi Edinme Kurulu, İdare Mahkemeleri ve Danıştay da bu pozisyonu devam ettirmektedir. Zira bu denetim mekanizmalarının kararları da incelendiğinde, halihazırda bir gerekçe içermeyen kararın denetime tabi tutulması veya yargıya taşınması üzerine, yine olay bazında

⁸⁶ Rekabet Kurulu'nun Bartın Şehirlerarası Otobüs kararı 26.12.2006, 06-94/1191-357; Sağlık Sektörü kararı 7.5.2007, 07-38/410-158; ayrıca bkz. Kavmar/Doluca kararı 11.1.2007, 07-02/28-8.

⁸⁷ BEHK m. 12.

⁸⁸ Sağlık Sektörü kararı 7.5.2007, 07-38/410-158. Ayrıca bkz. Kavmar/Doluca kararı 11.1.2007, 07-02/28-8.

⁸⁹ THY kararı 4.11.2010,10-69/1472-M; Otomotiv kararı 18.04.2011, 11-24/464-139.

somut gerekçeler yer almayan kararlarla Rekabet Kurulu kararlarının takip edildiği görülmektedir.⁹⁰

Bilgiye erişim ile yönetimde şeffaflık ilişkisinin yakınlığını, bunun da iyi yönetim açısından önemini vurgulayan, 2011 tarihli MyTravel⁹¹ kararı önemli tartışmalar barındırmaktadır. AB Adalet Divanı açıklığı, vatandaşların karar alma sürecine daha yakından katılmasını gerektirdiğini, bunun da idarenin meşruiyetini pekiştirdiğini, idari işlemleri daha efektif ve hesap verebilir kıldığını⁹² tespit etmiştir.

Karara konu olayda, Airtours v Commission davası ile yoğunlaşma denetimine ilişkin bir kararı iptal edilen Komisyon, hem kararı temyiz edip etmemek hem de bu davanın diğer alanlardaki yoğunlaşmalara etkisini araştırmak üzere bir çalışma grubu oluşturmuştur.⁹³ Bunun üzerine MyTravel, 1049/2001 Sayılı Tüzük kapsamında bu çalışma grubunun raporuna, raporun hazırlık çalışmalarına ve arasında Airtours v Commission dosyasına ilişkin belgelerin de bulunduğu diğer kurum içi belgelere erişim talebinde bulunmuştur.⁹⁴ Komisyon bu talebi kısmen kabul etmiş, ret gerekçesi olarak devam eden mahkeme sürecinin ve hukuki görüşün korunmasına ilişkin istisnayı, soruşturma amacının korunmasına ilişkin istisnayı ve karar alma sürecinin korunmasına ilişkin istisnayı göstermiş, buna karşın belgenin açıklanmasında üstün bir kamu yararı olmadığını⁹⁵ öne sürmüştür. MyTravel belgelere erişimin reddi kararını AB Genel Mahkemesi'ne taşımış, mahkeme Komisyon kararının 1049/2001 Sayılı Tüzük'e uygun olduğunu belirterek davayı reddetmiştir.⁹⁶

İsveç, söz konusu kararı AB Adalet Divanı'nda temyiz etmiştir. Komisyon'un ret kararının 1049/2001 Sayılı Tüzük'ün gerektirdiği kadar belirli ve yeterli gerekçelendirilmediğini, başka bir deyişle belge bazında inceleme gerçekleştirilmeksizin genel olarak Komisyon yetkililerinin özgür düşüncelerini ve özgür iç yazışma prosedürünün korunması gerektiğinin öne sürüldüğünü belirtmiştir.⁹⁷ Öte yandan iç yazışma olarak değerlendirilen belgelere erişimin

⁹⁰ Otomotiv kararının (18.04.2011, 11-24/464-139) atfı ile Ankara 1. İdare Mahkemesi'nin E.2010/369, K.2010/1850 sayılı kararı, 1710. satır vd. Bkz. Kurul'un THY kararı, 4.11.2010,10-69/1472-M, para.60 vd.; Hazır Beton kararı 28.08.2012, 12-42/1321-434, para. 8.

⁹¹ Kingdom of Sweden v European Commission and MyTravel Groupplc., Judgment of the Court (First Chamber), 21.7.2011, C-506/08 (MyTravel).

⁹² MyTravel, para. 113.

⁹³ MyTravel, para. 8.

⁹⁴ MyTravel, para. 9.

⁹⁵ MyTravel, para. 12.

⁹⁶ MyTravel Group plc v Commission of the European Communities, Judgment of the Court of First Instance (Third Chamber, extended composition), 9.9.2008, T-403/05.

⁹⁷ MyTravel, para. 54.

reddedilmesine ilişkin olarak, Komisyon yetkililerinin görevlerini objektif ve yansız olarak yerine getirmek zorunda oldukları ve bilgiye erişim hakkının kullanılmasının mümkün olduğu bilinci ile yaptıklarını, bu sebeple “bir gün açıklanacak korkusu altında” görevlerini yerine getirememelerinin makul bir gerekçe olamayacağını belirtmiştir.⁹⁸

Bu noktada AB Adalet Divanı özellikle, İsveç’in argümanının temelini oluşturan Sweden & Turco⁹⁹ kararından kalkınarak, Komisyon’un hukuk bölümünün görüşünün açıklanmasının kararın hukukiliğine ilişkin şüphe doğurabileceği korkusunu yerinde bulmamıştır. Aksine, şeffaflık kurumların AB vatandaşları gözündeki meşruiyetini pekiştirecek ve farklı görüşlerin açıkça tartışılabildiği kurumlara güveni artıracaktır.¹⁰⁰ Vatandaşlar nezdinde yalnız düzenlemelerin hukukiliği değil karar alma sürecinin tamamının meşruiyetine ilişkin şüpheye yol açabilecek olan tam da bilginin ve tartışmanın eksikliğidir.¹⁰¹ Sonuçta AB Adalet Divanı, Genel Mahkemenin kararını iptal etmiştir.

Sonuç olarak, AB içtihatlarında da önemle üzerinde durulduğu gibi kural olan bilgiye erişim hakkının en geniş haliyle kullanılmasıdır. Bu sebeple, düzenlemelerde yer verilen istisnaların dar yorumlanması, belge bazında inceleme yapılması ve ret kararının gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Gerekçelendirme bu süreçte hayati önem taşımaktadır. Zira, bu makalede yer verilen kararlarda da görüldüğü gibi, tartışmalar hakkın özünü belirlemede ve istisnaları hakkın özüne zarar vermeden uygulama anlamında büyük önem taşımaktadır. Öte yandan, bilgiye erişim hakkının kullanılmasıyla yönetimde şeffaflık, idarenin hesap verebilirliği, kişilerin karar alma sürecine daha etkin katılmaları gerçekleştirilebilecektir.α

⁹⁸MyTravel, para. 55.

⁹⁹ Sweden & Turco, bkz. dn. 36.

¹⁰⁰ MyTravel, para. 113.

¹⁰¹ MyTravel, para. 113.

MAKALE**REKABET KÜLTÜRÜ -BAZI ANEKDOTLAR-****Doç.Dr. Nurkut İnan**

Rekabet Kültürü Rekabet Kurumunun web sitesinde aşağıdaki biçimde tanımlanmıştır.

“Rekabet kültürünün varlığı rekabet politikasının başarıya ulaşmasında son derece önemli bir role sahiptir. Rekabet kültürü esas olarak rekabetin getirdiği yararların bilinmesini ve bu yararların sağlanmasında rekabet kurallarının uygulanmasının sahip olduğu role ilişkin toplumda gerekli bilincin oluşturulması ve geliştirilmesini içermektedir. Tüketicilerde, iş çevrelerinde ve kamu kurum ve kuruluşlarındaki rekabet kültürü o ülkede rekabet politikasının hızlı bir şekilde benimsenerek uygulanmasına imkân tanımaktadır. Bu çerçevede, rekabet kurumlarının rekabet kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi için sempozyum, seminer, konferans, eğitim faaliyetleri yapması ve yazılı ve görsel medya kanallarının kullanılması ve uygulama ve mevzuata ilişkin açıklayıcı rehberler yayımlaması gerekmektedir. Nitekim Rekabet Kurumu bu görevin ve sorumluluğun bilincinde olarak ülkede rekabet kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi için gerekli çabayı göstermeye çalışmaktadır.”

RKHK'nun yürürlüğe girmesinden sonra, piyasadaki firmalar genellikle kanunun getirdiği sistemin nasıl olacağını bilmiyorlardı. Kanımca, yukarıda tanımlanan rekabet kültürünün en önemli amacı teşebbüsleri rekabet hukuku konusunda bilinçlendirmektir.

1994 yılında piyasadaki firmaların pazar davranışlarını kabaca ikiye ayırabiliriz. Buldukları sektöre göre belirli firmalar devlet müdahalesine ve özellikle fiyat kontrolüne alışmış oldukları için, kontrol kalkmış olsa bile, fiyat yükseltmeyi kaçınılması gereken bir davranış olarak görüyorlardı. Bu nedenle fiyatları yükseltmemek için her çareye başvuruyorlardı. Bu çarelerin başında da rakipleri ile anlaşmak geliyordu.

İkinci kategoriye giren firmalar ise, yine buldukları sektör gereği 1980'den bu yana gelişmekte olan serbest piyasa rejimine uyum sağlamak adına her türlü davranışta bulunmayı mubah saymakta idiler. Bu teşebbüslerin çoğu, rekabet hukukunu devlet

müdahalesi olarak görmekte idiler. Bu nedenle zamanında, RKHK tasarısının yürürlüğe girmemesi için ellerinden geleni yapmışlardı.

Her iki kategoriye giren firmalar da, rekabet hukuku dalındaki bilgisizlikleri (acemilikleri) nedeni ile çoğu kez RKHK'ü ihlal eder duruma düşüyorlar idi. Bu durumun, kısmen de olsa hala devam ettiğini söyleyebiliriz.

Bu yazıda, Rekabet Forumu'nun ciddî ve formel içeriğinden biraz ayrılıp, konuya ilişkin anekdot niteliğindeki bazı yaşadıklarımı ve gözlemlerimi okuyucularımız ile paylaşmak istedim. Hepsi gerçek olan aşağıdaki anekdotları tarih sırasıyla anlatmak isterim.

I. Gazete Fiyatları

RKHK'nun yürürlüğe girmesinden kısa bir zaman sonra, Türkiye'nin en eski ve saygın gazetelerinden birinde, önemli olduğuna inandıkları için, gazetenin birinci sayfasında kalın harflerle şöyle bir açıklama çıktı (Meal):

“Bugünden itibaren Gazetemiz fiyatına küçük bir zam yapmak zorunda kaldık. (Burada başta kâğıt ve enerji fiyatları olmak üzere genel fiyat artışları hakkında ayrıntılı bilgi veriliyor).

Okuyucularımız zannetmesinler ki bu zam sadece bizim tarafımızdan yapılan keyfî bir zamdır. Okuyucuya olan saygımız nedeni ile Türkiye'deki tüm diğer gazetelerle uzun toplantılar ve görüşmeler yaptık ve üzerinde anlaşmış olduğumuz fiyatları birlikte uyguladık.”

Bu olay RKHK'nun yürürlüğe girmesinden (Aralık 1994) bir hayli sonra, ama Rekabet Kurulu'nun resmen faaliyete başlamasından (Kasım 1997) önce vuku buldu. Yani, bu ihlal bir Rekabet Kurulu soruşturmasına konu olmadı.

II. Kayseri Tekstilcileri

Bu hikâyeyi bana üst düzey bir Rekabet Kurumu yetkilisi anlattı. Kayseri'de faaliyet gösteren dört tekstil firması sahipleri bir gün Rekabet Kurumunu ziyaret ederler. Kendileri ile görüşen Kurum yetkilisine dertlerini anlatırlar;

“Biz Kayseri'de beş tekstil firması sahibi bir araya geldik. Rekabet nedeniyle zarar etmeyelim diye, birlikte satış fiyatlarımızı belirledik. Bir süre sonra aramızdan biri

anlaşmamıza uymadı ve fiyatlarını düşürdü. Tabii biz dördümüz çok zor bir durumda kaldık. Anlaşmaya uymayan arkadaşımızı size şikâyet etmek istiyoruz. Ne yapmalıyız?”

Biraz şaşırın Kurum yetkilisi, misafirlerinin anlayacağı bir dille, rakipler arasında fiyat anlaşmasının yasaya aykırı olduğunu, Kurum’ca bir soruşturma açılırsa, yalnız şikâyetçi dört firmanın değil, anlaşmaya katılıp sonradan uymayan beşinci teşebbüsün bile para cezası alabileceğini anlatmış.

Şikâyetçiler şaşırılmışlar. Kurum yetkilisi görmüş ki misafirleri, çok samimi ve saf (Kayserili ne kadar saf olabilirse!). Kendilerine demiş ki;

“Bugün benimle genel konuları konuştunuz. Aranızdaki anlaşmadan hiç bahis etmediniz. Ben de bana anlattıklarınızı duymadım. Şimdi kentinize dönün. Anlaşmayı bir yana bırakın. Bundan böyle kendi fiyatlarınızı da istediğiniz gibi serbestçe belirleyin.”

Dört arkadaş, cezadan kurtulduklarına mı sevinsinler, istediklerinin olmadığına mı üzülünler bilememişler. Boyunları bükük Kurum’dan ayrılmışlar.

III. Savunmalara Dikkat

Rekabet hukuku avukatlığı, diğer hukuk kollarındaki avukatlığa benzemez. Örneğin, bir ticaret hukuku davasında, müvekkil tüm dosyaları bilgi ve belgeleri avukatına verir. Ondan sonra davayı avukat yürütür. Dava sürecinde müvekkilin rolü çok azdır. Rekabet hukuku soruşturmalarında ise durum çok farklıdır. Rekabet hukuku savunmanlığı yapacak bir avukatın, soruşturmaya ilişkin sektörün (ilgili pazar) özelliklerini ve piyasadaki o sektöre özgü mekanizmayı çok iyi öğrenmesi gerekir. Bu nedenle, tüm soruşturma sürecinde avukatla müvekkil teşebbüsün çok yakın ve yoğun bir işbirliği içinde olmalıdırlar. Bunun yanında, avukat müvekkil firmanın genel politikasını, piyasadaki davranışlarını, iç işleyişini hatta gündelik işlemlerinin nasıl yürütüldüğünü ayrıntılı biçimde öğrenmelidir.

Bu öğrenme sürecinin benim açımdan verimli olabilmesi için ben işe şöyle başladım:

Ana soruşturma raporu (ki bunu ceza davalarındaki savcının iddianamesine benzetebiliriz) müvekkil şirkete tebliğ edildikten sonra firma yetkilileri ile bir toplantı düzenlerim. Kendilerine kısaca bilgi verdikten sonra şunu derim;

“Raporu iyice okuyunuz ve benim hiç katkım olmaksızın bir savunma hazırlayınız.”

Bu dediğimi duyduktan sonra çoğu zaman firma yetkililerinin yüzlerinden düşündüklerini anlayabilirim;

“Yahu, savunmayı biz yazacaksak niye avukat tutup masrafa girdik ki!”

Ama çaresiz savunmayı yazıp bana verirler. Ben kendi hazırladığım savunmalarda şirketçe yazılmış savunmanın %80’ini kullanmam. Buna karşın, bu savunmanın hazırlanmasının büyük yararı vardır.

Teşebbüs yetkilileri savunmayı yazmak için Soruşturma Raporunda mevcut iddiaları ayrıntılı olarak öğrenirler.Savunmanın sonraki aşamalarında soracağım sorulara verdikleri bilgiler çok daha ilgili, yararlı ve verimli olur.Hatta kendiliklerinden bana bilgi ve öneri getirirler.

Müvekkilin iddialarla bu kadar içiçe olmasının bir tek sakıncası vardır. Şimdi anlatacağım anekdot da bununla ilgilidir.

Ancak daha önce bir ön açıklama daha yapmak isterim. RKHK’a göre, Bir rekabet soruşturmasında ilgili teşebbüs üç tane yazılı ve bir de sözlü savunma yapar. İşte sakınca bu sözlü savunmadan doğabilir. Konuya tamamen hakim olduğunu sanan şirketin genel müdürü ya da yönetim kurulu başkanı, hemen her defa sözlü savunma toplantısında konuşmak ister. Ben görev aldığım soruşturmalarda buna kesinlikle karşı çıkarım. Çünkü konuşmak isteyen yetkili (çoğu zaman şirketin patronu) rekabet hukuku bilmez. Hatta çoğunlukla hukukçu bile değildir. Bu nedenle konuşmasını yaparken, tabir yerinde ise, pot kırması, daha da kötüsü itiraf niteliğinde sözler sarf etmesi mümkündür.

Benim görev almadığım ve birden fazla teşebbüsü ilgilendiren bir soruşturmanın sözlü savunma toplantısı hikâyemi oluşturuyor.

Yazılı savunmalar tamamlandıktan sonra, Rekabet Kurulu sözlü savunma için bir tarih belirler ve taraflara duyurur. Sözlü savunmadan bir gün önce Kurul toplanır, raporu hazırlayan uzmanlardan bilgi alır ve oylama sayılmayan gayri resmi bir eğilim saptaması yapar.

Olayımızda da bu toplantı yapılmış, eğilim saptaması sonucunda iddiaların ispatı için yeterli delil olmadığı ve teşebbüslerin aklanması gerektiği sonucuna varılmış.

Ertesi günü toplantıda bir firmanın genel müdürü söz almış. Uzun uzun şirketinin ne kadar başarılı olduğunu, Türkiye ekonomisine olumlu katkıları bulunduğunu, yasalara saygılı olduklarını, vergilerini sigorta primlerini muntazam ödediklerini anlatmış. Arkasından, kendilerinin müşterisi olan tüketicileri de her zaman kolladıklarını belirtmiş, özellikle fiyatlar konusunda son derecede hassas olduklarını açıklamış. Nihayet demiş ki;

“Fiyatları yükseltmemek konusunda o kadar titiziz ki, bu konularda rakiplerimizle temas kurup fiyatları yükseltmemeye çalışıyoruz.”

Bunun üzerine, karar için toplanan Rekabet Kurulu yukarıdaki cümleyi itiraf kabul edip yasanın ihlal edildiğine karar vererek yüklü bir ceza kesmiş. Üstelik cezayı yalnız yetkilisi itirafta bulunan teşebbüse değil, soruşturmaya dâhil olan tüm teşebbüslere vermiş.

Bu anektodun morali ise şudur:

Bir soruşturmada bir şirket yetkilisinin sorumsuzca bir konuşması, soruşturmaya taraf olan tüm teşebbüsleri yakar!

IV. Sattığınız Ürünün Fiyatını Kim Belirler?

Ülkemizde tüketiciye yapılan satışların hemen hepsi belirli bir malın üreticisinin bayileri eliyle yapılır. Hukuken aynı marka ürünü satan her bir bayi bağımsız bir işletmedir. Ürünün sağlayıcısı ile bayi arasındaki ilişki özel hukuk açısından genellikle tek satıcılık sözleşmesidir. Rekabet hukukunda da her bayi tek başına bir teşebbüs sayılır. Bayiler aynı malı satsalar bile kendi aralarında rakiptirler. Rekabet hukukunda bu duruma marka içi rekabet denir. Aynı marka mal üreticileri arasındaki rekabet ise markalar arası rekabettir.

Bir malın sağlayıcısı ile bayileri arasında bir dikey anlaşma vardır. Bu anlaşmada da rekabeti sınırlayıcı hükümler bulunabilir. Ancak, rekabet açısından markalar arası rekabet daha önemli olduğu için, bazı hallerde markalar arası rekabetin güçlendirilmesi amacıyla marka içi rekabetin sınırlandırılmasına göz yumulabilir. Rekabet Kurulu bu amaçla Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'ni çıkarmış ve yeniden satış anlaşmalarının belirli hallerde RKHK'nun uygulanmasından muaf tutulacağını öngörmüştür.

Ancak, sağlayıcı-bayi anlaşmasında muaf tutulmayan ve ağır bir ihlal sayılan en önemli husus bayiin kendi müşterisine yapacağı ürünün fiyatının, sağlayıcı tarafından belirlenmesidir. Sağlayıcı bayi müşterisine uygulanacak fiyatı tavsiye edebilir. Ama sabit fiyat dikte edemez ve minimum fiyat belirleyemez.

Avukatlığını yaptığım bir soruşturmada müvekkilim büyük bir firma idi. Bu teşebbüs aleyhinde birden fazla iddia mevcut idi.

İlk hazırlıklarımı yaptıktan sonra, bilgi vermek için şirketin yönetim kurulu toplantısına davet edildim. Yönetim kurulu başkanı emekli bir general idi. Genel bilgileri verdikten sonra, Soruşturma Raporundaki iddiaların neler olduğunu açıklamaya başladım.

Sıra bayi fiyatlarına gelince dedim ki;

“İddialardan biri de şirketiniz bayilerinin müşteriye satış fiyatının şirket yönetimince belirlendiğidir.”

O anda yönetim kurulu başkanı sözümü kesti ve sert bir sesle;

“Dur bakalım avukat bey. Ne demek istiyorsun. Bu malı ben üretiyorum. Kendi malımın fiyatını belirleyemeyecek miyim? Böyle şey olmaz. Sen bu işi biliyor musun?”

Çok şaşırđım. Nasıl cevap vereceğimi düşünürken, başkanın yanında oturan ve birlikte çalıştığımız için rekabet hukukuna aşına olan şirket baş hukuk danışmanı paşanın kulağına bir şeyler söyledi. Çantasından muafiyet tebliğini çıkarıp fiyat ile ilgili maddeyi başkanın önüne koydu. Paşa uzun bir süre maddeyi inceledi. “Allah allah” dedi başkan. Sonra birden gözleri parladı, “Ama burada yazıyor fiyat tavsiye edebilir diye.” Bu kez ben cevap verdim, “Efendim tavsiye olunan fiyat bayiin fiyat belirleme serbestliğini kaldırmaz. Tavsiye ettiğiniz fiyata bayi uymazsa bir şey yapamazsınız. Tavsiye fiyatın uygulanmasına zorlamak da ihlal sayılır cezayı muciptir.”

Başkan hukuk danışmanına döndü, “Doğru mu bu?” “Evet efendim.”. Başkan bir an sustu sonra yine aynı sert sesle, “Peki öyleyse. Devam et avukat bey.”

Bana gösterilen tepkinin bu olaya mahsus olduğunu sanmayın. Halen birçok firma tüm aşamalarda kendi ürettiği malın fiyatını kendinin belirlemesinin en doğal hakkı olduğunu düşünmekte.

Soruşturma sonunda diğer ihlal iddialarından müvekkilim mahkûm oldu ama belirlenen fiyatın bayiin müşterisine uygulayacağı fiyat olmayıp, şirketin bayiye verdiği fiyat olduğunu ispatladık da fiyat konusunda aklандık. Kim bilir? Bu sonucu gören yönetim kurulu başkanı belki de hala kendisinin haklı olduğunu düşünüyordur.

TOPLANTI DUYURUSU

Sayın Rekabet Dostu,

Rekabet Derneği, Rekabet Uzmanları Derneği ve Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rekabet ve Regülasyon Çalışmaları Merkezi ile birlikte düzenlediğimiz etkinliklerimiz kapsamında “**ZARARLARIN TAZMİNİNE DAİR AVRUPA DİREKTİFİ, TÜRK REKABET KANUNU'NDA NELERİ DEĞİŞTİRECEK?**” konulu toplantımız gerçekleştirilecektir. Yargıtay’ın özel hukuka ilişkin kararlarının da değerlendirilme fırsatının olması beklenen toplantımızın oturma başkanlığını Yargıtay 11.Hukuk Dairesi Üyesi Sayın Ayşe ALBAYRAK DOĞAN yürütecektir. Konuşmacılar, İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi’nde öğretim üyesi **Yrd. Doç. Dr. İlhan YİĞİT** ve Baseak Hukuk Bürosu Kıdemli Avukatı **Belit POLAT** olacaktır.

25.11.2014 günü saat:15.00-17.00 arasında Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi’nde (Hükümet Meydanı No:2, Valilik Yanı Eski Maliye Binası, Ulus/Ankara adresinde) yapılacak olan etkinliğimizin davetiyesi ektedir.

Bu vesile ile toplantıya katkı sağlayanlara ve desteklerini, önerilerini, ilgisini bizlerle paylaşan herkese teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Av. Dr. İbrahim GÜL

Rekabet Derneği Başkanı

Oturum Başkanı : Ayşe ALBAYRAK DOĞAN (Yargıtay 11.Hukuk Dairesi Üyesi)

Konuşmacılar : Yrd. Doç. Dr. İlhan YİĞİT (İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi’nde)

Av. Belit POLAT (Baseak Hukuk Bürosu Kıdemli Avukatı)

Toplantı Günü ve Saati : 25.11.2014 günü saat:15.00-17.00

Toplantı Yeri : Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Hükümet Meydanı No:2, Valilik Yanı Eski Maliye Binası, Ulus/Ankara

Dernekle ilgili olarak rekabetgenel@gmail.com veya mimhukuk.gul@gmail.com adresine veya aşağıdaki telefonlara irtibat kurabilirsiniz.

Tel: +90.312.435 68 13;+90.533.627 24 74

DUYURU

Rekabet Derneği İki Dalda En İyi Makale Ödülü Verecek

2013 yılında yayınlanan makale, tebliğ vb. eserler arasında Rekabet Hukuku ve Rekabet İktisadı dalında ayrı ayrı en iyi makale ödülü verilmesine karar verilmiştir.

a-Rekabet Hukuku Dalında 2013 yılı En İyi Makale Ödülü

Bu dalda en iyi makale ödülünü hak eden eserin belirlenmesi için Doç. Dr. Nurkut İnan başkanlığında dört kişilik jüri oluşturulmuştur. Jüri, 2013 yılında yayınlanan makale, tebliğ

vb. eserleri inceleyip değerlendirecektir. Ayrıca ilgililer **rekabetodulu@gmail.com** e-posta adresine e-posta göndererek makale vb. yayınların değerlendirmeye alınmasını sağlayabilirler. Ayrıntılı duyuru Derneğimiz web sitesinde ve Rekabet Forumu'nda ayrıca yapılacaktır.

Rekabet Hukuku dalında Jüri başkanı ve üyeler şöyledir:

Başkan: Doç. Dr. Nurkut İnan-Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

Üye: Yrd. Doç. Dr. Gamze Aşçıoğlu Öz-Ortadoğu Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi

Üye: Av. Kubilay Atasayar-Rekabet Kurulu Emekli Üyesi

Üye: Şamil Pişmaf -Rekabet Kurumu

b-Rekabet İktisadı Dalında 2013 yılı En İyi Makale Ödülü

Bu dalda en iyi makale ödülünü hak eden eserin belirlenmesi için Doç. Dr. Uğur Emek başkanlığında dört kişilik jüri oluşturulmuştur. Jüri, 2013 yılında yayınlanan makale, tebliğ

vb. eserleri inceleyip değerlendirecektir. Ayrıca ilgililer **rekabetodulu@gmail.com** e-posta adresine e-posta göndererek makale vb. yayınların değerlendirmeye alınmasını sağlayabilirler. Ayrıntılı duyuru Derneğimiz web sitesinde ve Rekabet Forumu'nda ayrıca yapılacaktır.

Rekabet Hukuku dalında Jüri başkanı ve üyeler şöyledir:

Başkan: Doç. Dr. Uğur Emek-Kalkınma Bakanlığı

Üye: Yrd. Doç. Dr. Seyit Mümin Cilasun-Atılım Üniversitesi Öğretim Üyesi

Üye: Yrd. Doç. Dr. Fatih Cemil Özbuğday-Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi

Üye: Dr. Ekrem Kalkan-Rekabet Kurumu

Ödüle ilişkin eleştiri ve önerilerinizi lütfen rdrekabetodulu@gmail.com e-posta adresine gönderiniz.

REKABET FORUMU İÇİN Makale Çağrısı

Sayın Dernek Üyelerimiz ve Okuyucularımız

Rekabet Forumu, Rekabet Politikaları ve Rekabet Hukuku'nun uygulamaları içinde bulunan tüm kurum, kuruluş ve kişilere gönderilmektedir. Rekabet Forumu'na göndereceğiniz yazılarla Forum zenginleşecek ve etki alanı genişleyecektir.

Değerli Dernek Üyelerimizden ve okuyucularımızdan ricamız, Rekabet Forumu'na, yaptıkları inceleme, araştırma, yorum ve değerlendirmeleri makale boyutunda göndermeleridir. Katkılarınız yalnız Forum'u zenginleştirmekle kalmayacak, aynı zamanda yararlanan çevrenin de genişletilmesini sağlayacaktır.

Rekabet Forumu için yazılarınızı **erdalturkkan@hotmail.com** adresine bekliyoruz.